

ХРОНОЛОГИЈА

Даринка ПАЧЕМСКА-ПЕТРЕСКА

МАКЕДОНСКОТО НАЦИОНАЛНООСЛОБОДИТЕЛНО И РЕВОЛУЦИОНЕРНО ДВИЖЕЊЕ ВО 1924 ГОДИНА -Хронологија-

По завршувањето на Првата светска војна македонското националноослободително и револуционерно движење навлезе во нова фаза. Најголемиот број од поранешните раководни сили на ВМОРО полагаа големи надежи дека тогашните меродавни фактори, владите и претседателите на големите победнички држави, кои одлучуваа за повоениот меѓународен правен поредок и за колективната безбедност во Европа, нема да ги одминат актуелните прашања на Балканот, како што беше македонското, и ќе се придржуваат до најавените демократски права и слободи во 14 точки на претседателот на САД Вудро Вилсон. Меѓутоа, тие надежи во врска со македонското прашање, кое со децении пред тоа беше посочувано како дестабилизирачки фактор во регионот, не се остварија. Со одлуките на Париската мировна конференција од 1919 година и со мировните договори потпишани меѓу победничките и победените држави Македонија не доби право на целосно територијално егзистирање како независна државно-политичка единица ниту како подмандатна (протекторат) единица со внатрешна самоуправа, како што бараа повеќе македонски национални и политички асоцијации во нивните писмени обраќања до Мировната конференција во Париз. Македонија остана поделена меѓу: Бугарија, Грција и Кралството на СХС, а делот од нејзината географска и етничка територија што влезе во рамките на албанската држава формирана во крајот на 1912 година остана и понатаму во нејзиниот состав. Македонскиот народ немаше можности низ институциите на системот ниту во една од државите, меѓу кои беше поделен, да ги артикулира своите посебни национални и културни права, ниту пак да ги постави пред телата на Друштвото на народите, во кое постоеја стандарди и механизми за заштита на националните и малцинските права.

На тешкотиите што доаѓаа од непризнавањето на Македонците како посебен балкански народ се надоврзаа и силно изразените спротивности меѓу македонските национални, револуционерни и политички сили, произлезени од старите поделби на врховисти и централисти, од идејната определба кон

конзервативните, либералните, демократските граѓански политички идеи, или кон социјалистичките, комунистичките идеи и кон Советска Русија.

Низ настаните што се случуваа во текот на 1924 година се отслика длабоката идејна и политичка разлика на раководните легални и илегални сили во македонското националноослободително и револуционерно движење и нивната поларизација по однос на методите и средствата за постигнување на автономна или независна држава на целокупната географска и етнографска територија на Македонија, по однос на организацијата на борбата, сојузниците во борбата, односот кон западните држави и кон Советскиот Сојуз, по однос на соработката со државни, политички, партиски и други фактори во балканските земји.

1924 година ги изнесе на површина и личните амбиции, фрустрации и неприципиелноста во почитувањето на интегритетот на личноста во изострените полемики меѓу спротивставените страни и прибегнувањето од страна на ВМРО кон физичко ликвидирање за да се задуши јавно искажаната политичка мисла на нејзините противници. Така, македонското националноослободително движење, наместо да влезе во процес на обединување врз една чисто македонска национално-политичка платформа, навлезе во процес на уште поголеми делби. Од тука произлезе новата организација ВМРО (Об), а во ВМРО набрзо се појави почеток на нови делби, пред сè поради преголемите амбиции на Иван Михајлов за воспоставување на самовластие во таа организација, кои кулминираа со убиството на Александар Протогеров во јули 1928 година.

Сепак, 1924 година со Мајскиот манифест како програмски документ за собирање на македонските национално-политички, револуционерни и прогресивни сили за одбрана на самобитноста и самостојноста на македонското ослободително дело од посегањата на заинтересираните фактори во соседните држави постепено доведе до афирмација и на македонската национална посебност и на барањата за конституирање на македонска национална држава на Балканот.

*
* *
*

Крај на декември и почеток на јануари - Комунистичката партија на Југославија ја одржа Третата нелегална конференција, на која ја прифати Резолуцијата за македонското и тракиското прашање, донесена на Шестата конференција на Балканската комунистичка федерација, во која се афирмираше идејата за обединета и независна Македонија во рамките на Балканската федерација.

Почеток на јануари - Членот на Централниот комитет на Внатрешната македонска револуционерна организација Тодор Александров, незадоволен од променетиот однос на владата на Демократскиот зговор на чело со Александар Цанков кон ВМРО по Септемвриското востание, а особено по парламентарните избори во Бугарија од ноември 1923 година, упати предупредувачки писма до некои бугарски политичари да си дадат оставка, инаку ќе ги снашла судбината на Ал. Стамболиски.

Јануари-февруари - Наум Томалевски како претставник на ВМРО водеше разговори со лидерот на Хрватската републиканска селска партија Стјепан

Радик за соработка против хегемонијата на Белград, но не постигнаа некој конкретен договор.

Јануари - февруари - Во третиот и четвртиот број на весникот *Македонско Сознание* од 25 јануари и 15 февруари, кој беше подготвуван и издаван од Македонската федеративна група во Виена, беа објавени повеќе написи за посебноста на македонскиот народ: за Балканската федерација, во која ќе влезат сите национални држави, меѓу кои и Македонија, дека македонскиот народ претставува една целина, „завршена целина што се наоѓа во еден круг на други народи, чии влади се стремат да го обезличат, да го проголтаат“.

3 март - На денот кога Бугарија го славеше ослободувањето од османлиската власт, под притисок на Англија и Кралството на СХС, бугарската власт уапси повеќе од 500 македонски емигранти, припадници на легалните организации (Илинденската и Македонските братства) во Софија.

26 март -Тодор Александров и Александар Протогеров заминаа за Рим. Таму Т. Александров, со посредство на Димитар Влахов, се сретна со третиот член на ЦК на ВМРО Петар Чаулев. Д. Влахов и П. Чаулев усно беа ополномоштени од името на ВМРО да водат преговори со Филип Атанасов и Тодор Паница, кои ја претставуваа Македонската федеративна организација, за да се постигне согласност за обединување на македонското револуционерно движење.

6 април - Т. Паница направи извештај за состојбата во македонското федеративно движење. Тој содржеше осврт на поврзаноста меѓу поранешната Серска револуционерна група во ВМОРО и Федеративното движење. Ја изнесе констатацијата дека Серската група секогаш се застапувала за зачувување на независноста на македонското националноослободително дело и за создавање слободна и независна македонска држава во рамките на една балканска федерација. Според него, во федеративната струја во 1924 година се наоѓаа дел револуционери од поранешната Серска група, проверени федералисти, но најголемиот дел беа нови луѓе дојдени од спротивниот табор (од ВМРО на Т. Александров). Во извештајот Паница ја изнесува готовноста на федералистите за воспоставување соработка со комунистичките партии во балканските земји и со Советскиот Сојуз заради остварување на целта на македонското националноослободително движење.

17 април - Во времето додека се водеа преговорите во Виена меѓу ВМРО и претставниците на Советскиот Сојуз и Коминтерната, Илинденската организација упати Меморандум до бугарската влада со критика на нејзиниот однос спрема македонското прашање и со став дека владата на Цанков работи против интересите на македонските емигранти и нивниот идеал за самостојна и независна Македонија. Илинденската организација ги манифестираше посебните политички интереси на македонската емиграција, бараше од владата да не го третира македонското прашање како државно бугарско прашање, бидејќи не може да се жртвува идеалот на македонската емиграција за некакви високи државни интереси на Бугарија, и зашто бугарскиот патриотизам нема ништо општо со македонскиот патриотизам и слично.

18 април - Во Виена се собра целиот ЦК на ВМРО. Димитар Влахов ги информираше за дотогашните средби и договори. Започнаа преговори, кои

траеја до крајот на април.

29 април - Членовите на ЦК на ВМРО потпишаа декларација. Во неа најпрво беше објаснета целта на ВМРО: ослободување и обединување на Македонија во една независна политичка самоуправна единица во нејзините природни етнографски и географски граници, која ќе добие најсигурни гаранции во една балканска федерација на рамноправни држави. Целта ќе се оствари со обединување на сите политички сили од целокупното население на Македонија, преку остварување соработка со револуционерните движења на другите балкански народи, со морална поткрепа на револуционерните и прогресивните сили во Европа и со морална и политичка поддршка од СССР. ВМРО ќе се бори со владите на државите, меѓу кои е поделена Македонија, доколку тие водат империјалистичка политика спрема Македонија и ќе ги раскине сите врски со софиските влади. Организацијата ќе се ангажира за создавање единствен македонски револуционерен фронт и единствен балкански револуционерен фронт. ЦК на ВМРО се обврза да ги запре сите прогони против групите што се бореле против ВМРО.

30 април - Беше потпишан Протокол (Записник) за обединување на македонското револуционерно движење од страна на членовите на ЦК на ВМРО и од претставници на Македонската федеративна организација. Во него беше изнесена целта на македонското движење онака како што е формулирана и во Декларацијата на ЦК на ВМРО од 29 април. Двете страни се согласија да се обединат во единствена организација. Обединувањето да се изврши на обединувачки конгрес врз основа на Уставот и Правилникот на ВМРО. До обединувачкиот конгрес двете страни се обврзаа да формираат заедничка комисија, која ќе работи на отстранување на сите конфликти и ќе го подготвува свикувањето на обединувачкиот конгрес, ќе прави популаризирање на новата спогодба пред јавноста во странство, ќе подготви издавање на печатен орган во странство под име „Балканска федерација“.

6 мај - Од името на ЦК на ВМРО беше потпишан Манифест упатен до македонскиот народ, до организираното револуционерно население во Македонија и до македонските револуционери. Двајцата членови П. Чаулев и Ал. Протогеров го потпишаа своерачно, а Т. Александров замина за Лондон неколку дена пред да биде готова последната верзија, но остави полномоштво, со кое ги ополномошти наместо него да се потпишат останатите двајца членови на ЦК. Дефинитивната верзија на Манифестот беше направена од Д. Влахов. Манифестот ги содржеше принципите на новата платформа, веќе изнесени во Декларацијата и Протоколот, но беше напишан во форма на јавно обраќање кон македонската емиграција и македонскиот народ со поопширно објаснување на неколкудецениската борба на македонскиот народ за ослободување и за конституирање на одделна државно-политичка единица на целата нејзина географска и етнографска територија, со објаснување за положбата во трите дела на поделена Македонија, за завојувачката политика на соседните држави спрема Македонија, за готовноста на македонскиот народ да ја продолжи борбата преку заедничко учество во неа на сите македонски револуционерни сили и во соработка со сите националноослободителни движења на Балканот, со поддршка од сите демократски и напредни сили во

Европа, во Советскиот Сојуз, од комунистичките партии на Балканот за остварување на една демократска балканска федерација со обединета и рамноправна Македонија во неа. По договор на сите страни, Манифестот требаше да го објави ВМРО во јуни истата година.

6 мај - ЦК на ВМРО подготви Декларација на Македонската парламентарна група. Тоа беше програма, според која требаше да се претставуваат и да се бранат ставовите и идеите од Мајскиот манифест во Бугарското народно собрание.

24 мај - Во Пловдив се одржа Вториот редовен конгрес на Илинденската организација. Приврзаниците на Т. Александров на чело со Ј. Чкатров што присуствуваа на конгресот настојуваша дел од делегатите да ги спротивстават на дотогашното раководство на ИО, особено на Ар. Јовков и Г. Занков. Меѓутоа, делегатите го прифатија Меморандумот и во новото раководство повторно ги избраа дотогашните членови на раководното тело на ИО. Тогаш двајца од присутните претставници на ВМРО отворено изјавија дека борбата ќе ја пренесат на улица.

5 јуни - Т. Александров се врати во Бугарија. Истиот ден испрати телеграма до Н. Велев, претставник на ВМРО во Виена, за да му соопшти на Д. Влахов да не го публикува Манифестот.

6 јуни - Т. Александров му соопшти на Ал. Протогеров дека е изненаден од текстот на Манифестот, односно од последната верзија што беше направена во негово отсуство и предложи веднаш да се стопира неговото излегување, бидејќи со него ќе се направела голема штета и на Македонија и на целокупното „бугарско племе“. Исто така му предложи да размислат како да ја поправат грешката што ја направиле со Манифестот.

Мај - јуни - Односите меѓу Илинденската организација и ВМРО се влошија до крајност, бидејќи таа ја третираше ВМРО како непријателска. Т. Александров најмногу беше против Ар. Јовков и Г. Занков.

9 јуни - Д. Влахов во својство на делегат на ЦК на ВМРО и медијатор во преговорите и членот на ЦК на ВМРО П. Чаулев потврдија дека остануваат доследни на Декларацијата што ја потпишале во април 1924 г.

Јуни - Се влошија односите меѓу Т. Александров и владата на А. Цанков, особено со министерот за внатрешни работи генералот Иван Русев и со министерот за надворешни работи Христо Калфов.

17 јуни - 8 јули - Во Москва беше одржан Петтиот конгрес на Комунистичката интернационала, на кој беше разгледувано и македонското национално прашање и беа прифатени гледиштата на Шестата конференција на Балканската комунистичка федерација за „обединета и независна Македонија“ и конституирање на независна република. Борбата за нејзино остварување требаше да се води заеднички меѓу комунистичките партии во балканските земји и националнореволуционерните движења на угнетените народи за социјална и национална слобода.

2-7 јули - Беше одржан окружен конгрес на Струмичкиот револуционерен округ, на кој не беше навреме повикан Т. Александров (писмото-покана е пишувано на 28 јуни, а Александров го добил на 8 јули, еден ден по завршувањето на конгресот). Тоа предизвика заострување на односите меѓу

Т. Александров и Ал. Протогеров.

18 јули - Т. Александров сметаше дека Ал. Протогеров е вмешан во намерното задржување на поканата до Т. Александров и дека со неговото неприсуство не само што се омаловажува неговата личност и улогата што ја има во ВМРО, туку и се прекршуваат уставните и статутарните одредби, што претставува сериозно уривање на Организацијата и на нејзиното дело.

Во одговорот до Т. Александров, Пророгеров изнесе мислење дека Александров е многу арогантен во обвинувањето на другите и дека вината за уривањето на ВМРО лежи токму во него, бидејќи постојано вршел самоволија. Затоа, според Протогеров, авторитетот на Т. Александров опаѓал.

14 јули - Раководството на Илинденската организација упати писмо до ЦК на ВМРО, во кое бара да се одржи заедничка средба за да се надминат недоразбирањата.

15 јули - Во Виена излезе првиот број на в. „Балканска Федерација“, во кој беше објавен Мајскиот манифест на ВМРО.

29 јули - П. Чаулев, кој се наоѓаше во Виена, телеграфски го извести Т. Александров дека М. Монеv не успеал да ги убеди Д. Влахов и советските претставници во аргументите за одлагање на договореното со виенските документи и бараше ВМРО веднаш да почне да го спроведува договореното во Виена.

30 јули - Беше одржана средба меѓу Т. Александров и К. Јанков, испратен од ЦК на БКП со цел да се надминат недоразбирањата и да се најде излез од новосоздадената ситуација.

1 август - Беше издадена Декларација од името на ЦК на ВМРО, потпишана од Т. Александров и Ал. Протогеров. Таа беше јавно публикувана. Во неа се оспорува вмешаноста на двајцата во преговорите со советските претставници и со оние на Комунистичката интернационала и се демантираат документите од Виенските преговори, а потписите под Мајскиот манифест не се признаваат. Манифестот објавен во првиот број на в. „Балканска федерација“ го сметаат за дело на комунистите. Тие објаснуваат дека ВМРО била национална организација, дека во неа има членови од сите класи и слоеви, дека како таква ќе соработува со сите општествени сили во балканските и во европските држави што се за самопределување на народите и што ќе ја поддржат борбата против угнетувачите на Македонија. ВМРО не можела да биде слуга на ниту една држава или партија и нема намера да се меша во внатрешнополитичкиот живот на Бугарија, но ќе се бори против сите што го злоупотребуваат нејзиното име.

1 август - ЦК на ВМРО упати писмо до задграничните и специјалните пратеници на ВМРО во странство, во кое им се наредува пред дописниците на странските весници да ги демантираат врските на ВМРО со излегувањето на Манифестот во в. „Балканска федерација“ и да објаснуваат дека ВМРО е национална, а не класна организација, дека во неа има членови од сите класи и слоеви и дека таа има своја определена цел и не можела да решава крупни светски прашања.

Крај на јули и почеток на август - Мајскиот манифест беше дочекан со големо воодушевување од македонската емиграција во Бугарија и во Америка.

Бугарската влада беше видно вознемирена од појавата на Мајскиот манифест и од расположението на Македонците за новата платформа на македонското националноослободително дело. Таа се потруди да изврши притисок врз раководството на ВМРО и се подготви за пресметка со тие што го поддржуваа Манифестот.

2 август - Т. Александров и Ал. Протогеров упатија циркуларно писмо, во кое ги искажаа нивните гледишта за односот на Организацијата спрема владите на Ал. Стамболиски и Ал. Цанков, за преговорите со претставниците на Советскиот Сојуз, Коминтерната и со Бугарската комунистичка партија, ги изнесоа условите што им биле поставени од споменатите претставници и ставовите за дистанцирањето на ВМРО од дејствата на П. Чаулев и Д. Влахов. Александров и Протогеров причините за најновите судири ги бараа во изминатите поларизации и судири во македонското револуционерно движење и целокупната вина ја префрлија на дејците околу Димо Хаџи Димов, како и на македонските федералисти, на комунистичките партии, Третата интернационала, како и на владата на Стамболиски.

2 август - Во весникот „Илинден“, органот на Илинденската организација, во 6000 примероци беше објавен Мајскиот манифест. Дел од овие примероци беше конфискуван од софиската полиција. По ова, Т. Александров стана уште порешителен главниот уредник, Ар. Јовков, по секоја цена да се тргне од редакцијата на весникот и од раководството на Илинденската организација.

6 август - ЦК на БКП упати писмо до ЗП на ЦК на БКП, во кое го информираше за односот на БКП спрема македонските организации во ситуацијата што настана по публикувањето на Мајскиот манифест и за изолацијата, во која се нашол Т. Александров од раководните сили на ВМРО. Притоа се посочуваше дека БКП треба да ја продолжи нејзината тактика кон левицата во ВМРО, и како нејзини раководни личности се наведуваат Алеко Василев, Ал. Протогеров и П. Чаулев.

7 август - Коста Јанков, Македонец по потекло, член на раководството на БКП, кој преговарал со раководството на ВМРО, упати писмо до Т. Александров, во кое го изнесува мислењето дека меѓу БКП и ВМРО треба да се постигне заедничко дејствување за да не остане „ослободителното движење на Македонците“ изолирано и за да не биде разбиено од „меѓународната и балканската империјалистичка реакција“, туку да се поврзе со борбата на сите потиснати народи и со СССР.

10 август - Т. Александров и Ал. Протогеров испратија циркуларно писмо до раководителите на Округот, до окружните и околинските тела во Македонија под бугарска власт и до привремените задгранични претставници, до пунктовите началници и специјалните претставници на ЦК на ВМРО во странство, со кое ги известуваат дека комунистите и дел од земјоделците во Бугарија повторно ќе правеле обиди за насилно соборување на бугарската влада на Демократскиот зговор за да ја заменат со работничко-селанска влада. Тие објаснуваа дека за да се подигнел духот на заговорниците бил издаден некаков манифест од името на ВМРО, но штом се дознало за тоа, ЦК на ВМРО преку јавна декларација најенергично демантирал дека тие имаат некаква

врска со тоа и дека ВМРО немало да се претвори во орудие на Москва и на други влади, партии или класи зад граница. Но, тие сепак признале дека постоеле одделни дејци на ВМРО, кои потпаднале под влијание на болшевиците, но тие, ако не се повлечат, ќе сносат консеквенции и ќе дошло време кога ќе се покаеле за сторенето. Се дава на знаење дека ВМРО во Пиринска Македонија и во соседните околии нема да дозволи појава на востание.

11 август - П. Чаулев во својство на член на ЦК на ВМРО и потписник на Манифестот објави Отворено писмо до членовите на ВМРО, во кое го објаснува неговиот став за преговорите, спогодбата и за новата програма на македонското националнореволуционерно движење. Тој ги повика сите Македонци да го прифатат Манифестот.

16 август - Беше одржана средба меѓу Т. Александров, кој ја претставуваше ВМРО, и Г. Занков и П. Ацев, претставници на Илинденската организација. И на оваа средба Т. Александров беше упорен во барањето за отстранување на Ар. Јовков од раководството на ИО, а тоа го објаснуваше со поврзаноста на Јовков со комунистите и со Москва.

19 август - Т. Александров упати до П. Чаулев писмо во врска со публикувањето на Манифестот и со улогата на Чаулев во преговорите, во кое го извести дека му била испратена телеграма, со која се повикувал да дојде на неколку дена во Бугарија за да се разберат за сите прашања.

19 август - Т. Александров упати писмо до Д. Влахов во врска со публикувањето на Манифестот и финансирањето на активностите за преговорите. Т. Александров го изрази своето чудење и незадоволство од однесувањето на Влахов во врска со телеграмата од 6 јуни и другите писма, со кои барал сè уште да не се публикува Манифестот. Тој „комунистички манифест“, според Т. Александров, бил многу поразличен од оној што го напишал самиот Влахов на 6 септември 1923 година, по враќањето од Москва.

20 август - Т. Александров упати писмо до Ал. Протогеров, во кое се осврнува на нивната положба по објавувањето на Манифестот и се обидува да најде одговор кој од нив двајцата колку грешел при давањето изјави за нивниот однос спрема бугарските влади на Ал. Стамболиски и Ал. Цанков, тврдејќи дека со актуелната влада на Цанков не се во добри односи поради Манифестот. Т. Александров вината за потпишаните документи во Виена ја префрлува на Ал. Протогеров, зашто тој наводно не сакал, по предлог на Т. Александров, да ги прекратат преговорите со советските претставници во Виена и да се вратат во Бугарија, со што немало да ги имаат овие непријателства среде општеството во Бугарија и недовербата кај бугарската влада. И бидејќи сами „ја замешале кашата“, предлага да не се колебаат и да преземат брзи и решителни мерки додека не станело доцна. Во спротивно, не само што ќе сноселе голема историска одговорност, туку ќе ја изгубеле и нивната „положба на народни водачи“.

21 август - Ал. Протогеров, во одговор на писмото на Т. Александров, му пишува дека Александров, кога ги испратил Д. Влахов и М. Монеv во Москва на преговори, него како член на ЦК воопшто не го консултирал. Го потсетува дека тој, Т. Александров, лично ја потпишал Декларацијата во Виена и не би требало да го демантира тоа. Работата дојде до таму што Протогеров ја

изнесе мислата дека „како што тргнала работата со обвинувањата, треба да се фатиме за гуша за тоа кој што потпишал и да завршиме одлично“.

31 август - Во екот на најголемите полемизирања меѓу приврзаниците на новата ориентација во македонското националноослободително и револуционерно движење објавена со Мајскиот манифест и оние што го одрчуваа тој програмски документ, во близината на селото Сугарево (Лопово) на планината Пирин во Пиринска Македонија беше убиен членот на ЦК на ВМРО Т. Александров. Покрај Т. Александров, беше убиен и неговиот телохранител Панзо Зафиров. Физичките убијци беа двајцата војводи на ВМРО Штерју Влахов и Динчо Вретенаров. Убиството се случи во присуство на Ал. Протогеров. Споменатото убиство отвори многу прашања и дилеми во врска со инспираторите или нарачателите на убиството.

Август - ЦК на ВМРО упати Меморандум до Асамблејата на Друштвото на народите во Женева и до владите на сите земји. Меморандумот беше проследен со прилози за репресиите во Македонија под српска и под грчка власт. Во Меморандумот се изразува надежта дека Петтата асамблеја ќе ги земе предвид барањата на ВМРО за решавање на македонското прашање, како предуслов за воспоставување на мирот на Балканот.

9 септември - Ив. Михајлов упати писмо до раководството на Илинденската организација со барање за одржување заедничка конференција на ВМРО и Илинденците, која би се одржала на 12 септември во Г. Цумаја.

10 септември - Ар. Јовков, кој сè уште не знаел за убиството на Т. Александров, му напиша на членот на ЦК на ВМРО П. Чаулев, кој се наоѓаше во странство, дека положбата во Бугарија е многу сложена за понатамошна работа на Илинденците. Ар. Јовков го извести дека по објавувањето на Манифестот во в. "Илинден" неговата положба уште повеќе се влошила и дека можел да се спаси од куршум само ако се повлече сосема од редакцијата на весникот и од дејноста во ИО, или ако емигрира во Виена.

12/13 септември - Наместо закажаната конференција меѓу раководното тело на Илинденската организација и раководните личности на ВМРО, од членови и терористи на ВМРО беа извршени горноцумајските убиства врз Алеко Василев и неговите блиски соработници од Пиринска Македонија и врз членови на раководството на Илинденската организација. Во градот пристигна засилување на воениот гарнизон и полицијата, кои требало да ги поддржат четниците и терористите од ВМРО. Во горноцумајските колежи беа убиени: Алеко Василев, Георги Атанасов, Георги Коларов, Георги Гевгелиски, сите членови и војводи на ВМРО во Петричкиот округ, од Илинденската организација бил убиен Ар. Јовков, бил ранет П. Ацев, а Г. Заков одвај успеа да избега. Во наредните денови убиствата продолжија во Горноцумајско, Разлошко, Светиврачко, Петричко и во други места. Беа убивани приврзаниците на Алеко Василев, поранешни серчани и комунисти, сите обвинувани како заговорници против Т. Александров. Убиствата се пренесоа и на улиците на Софија, Пловдив и други бугарски градови.

13 септември - Пред својот дом во Софија беше убиен идеологот на МЕФО и уредник на в. „Автономна Македонија“, судијата Владислав (Славчо) Ковачев, по потекло од Штип. Убиството го изврши членот на ВМРО, Мирчо

Кикиритков од Штип.

13. септември - Во Софија беше извршено убиството над македонскиот револуционер и идеолог на левицата во македонското националнореволюционерно движење, комунист, пратеник во Народното собрание во Софија и приврзаник на новата ориентација прокламирана со Мајскиот манифест, Димо Хаџи Димов. Убиството го изврши терористот на ВМРО Владимир Георгиев-Черноземски (Величко Димитров-Керин).

14 септември - Во Пловдив беше убиен Чудомир Кантарџиев, припадник на револуционерите од Серскиот револуционерен округ, санданист, комунист и приврзаник на програмските принципи на Мајскиот манифест.

23 септември - Иван Михајлов стана полномошник на ВМРО за Петричкиот округ.

24 септември - Георги Димитров од Виена упати писмо до Васил Коларов во Москва, во кое го изнесува ставот дека и покрај разногласијата во ВМРО и убиствата на „револуционерната опозиција во македонското движење“, патот за неговата нова ориентација бил значително расчистен и дека треба да се „соберат останатите живи дејци, да се обединат врз база на Мајскиот манифест и да го воспостават единството на Македонската организација врз тие нови начела“.

26 септември - По септемвриските убиства во Горна Цумаја беа направени промени во раководството на Илинденската организација. ВМРО членовите на дотогашното раководство на Илинденската организација ги обвини за наводно учество во заговорот против Т. Александров, но нивната вина најмногу беше поврзувана со Меморандумот и со објавувањето на Мајскиот манифест. Поради тоа, беа исклучени нејзиниот дотогашен претседател Георги Занков и редакторот на нејзиниот орган "Илинден" Арсениј Јовков (посмртно), а другите членови: Петар Ацев, Михаил Чаков и Наум Терзијанов поднесоа оставки. Во новото раководство, лојално на ВМРО, беа избрани: Д. Иванов-претседател, Д. Антонов-секретар, С. Абазов-касиер, Ан. Јанев-деловодител и членови: Вл. Георгиев и Сл. Пирчев. Беше назначен и нов редактор на в. "Илинден", Христо Шалдев.

27 септември - Во близината на селото Покровник, Горноцумајско, беше убиен Стоју Хаџиев, поранешен серчанец-санданист и член на левицата во ВМРО, приврзаник на Мајскиот манифест.

Во близината на Банско во Пиринска Македонија беше убиен Александар Бујнов, припадник на раководните сили на Серскиот револуционерен округ, соработник на Ј. Сандански, приврзаник на Мајскиот манифест.

Септември - Президиумот на Балканската комунистичка федерација упати Апел до населението во Македонија и до работниците на Балканот, во кој се осудуваат крвавите настани по убиството на Т. Александров и убиствата на 200 припадници на левицата во македонското движење. БКФ и комунистичките партии во Бугарија, Југославија и во Грција и работништвото на Балканот ќе му даваат помош на македонскиот народ и ќе ја заштитиуваат самостојноста на неговите организации, а комунистичките партии ќе обезбедат конечна победа на „обединета и слободна Македонија“ и воспоставување федерација на работничко-селански републики.

Септември и октомври - По убиството на Т. Александров и оддалечувањето на П. Чаулев од ЦК, не постоеше комплетно раководство на ВМРО и членот на ЦК Ал. Протогеров предложи да се формира „привремено тело“, кое ќе го раководи ВМРО до одржувањето на општиот конгрес на ВМРО. Овој предлог не му одговараше на секретарот на ЦК Ив. Михајлов.

1 октомври - На седницата на Президиумот на БКФ за новонастанатата ситуација во македонското националноослободително и револуционерно движење беше решено и понатаму да му се укажува сестрана помош на левото крило на ВМРО за нејзино обновување и обединување на вистинските револуционерни македонски сили врз основа на Манифестот од 6 мај 1924 г.

2 октомври - Ал. Протогеров и Ив. Михајлов го упатија првото циркуларно писмо по убиството на Т. Александров до сите дејци на ВМРО и ги запознаа со настаните што се случиле во последниот месец.

12 октомври - ЦК на ВМРО (Ив. Михајлов и Ал. Протогеров) упатија писмо до раководните тела на револуционерните околии во пиринскиот дел на Македонија. Во него ги запознаа раководните личности со програмските определби и цели на Организацијата, односно дека целта на Организацијата не е промената и дека ВМРО и понатаму ќе се бори за „ослободување и независност на целосна Македонија“. Беше упатена директива „Македонците под бугарска власт“ да се откажат од учество во партиските борби во Бугарија, односно да не се мешаат во внатрешните политички борби во Бугарија. ЦК на ВМРО ги повика сите „Македонци од Петричкиот округ“ да ја насочат својата енергија за ослободување на своите поробени браќа и нивно обединување во една „Независна Македонија“.

13 октомври - П. Чаулев упати отворено писмо до Кирил Прличев во врска со преговорите, откажувањето од Манифестот, убиството на Т. Александров и на голем број македонски дејци од страна на четите и терористите на ВМРО, за што го смета одговорен и Прличев. Ги осуди Ал. Протогеров и неговите блиски соработници за улогата (што си ја земале) на егзекутори на Бугари и на Македонци. Чаулев ги повика да престанат да играат „комитацкилак“ зашто тоа & носи штета на ВМРО и пакост на несреќна Бугарија.

Октомври - Битолскиот револуционерен округ на чело со П. Шанданов одржа окружен конгрес. Беше донесен „Проект-правилник на Македонската револуционерна организација“, во кој се предлагаше ЦК на ВМРО да се состои од 5 члена, од кои тројца ќе ги раководат областите, а двајцата да бидат „Претставничко тело“. Но, овој предлог не му одговараше на Ив. Михајлов, кој самоиницијативно се стави во раководството на ВМРО како секретар на ЦК.

15 ноември - П. Чаулев упати Повик до македонските револуционери и македонскиот народ, кој содржи опширно објаснување за состојбите во македонското националноослободително движење. Повикот го испрати во својство на единствен легитимен член на ЦК на ВМРО, кој останал доследен на новата ориентација на македонското националноослободително движење. П. Чаулев пред сите македонски револуционери и пред целиот македонски народ изјави дека единствена ѕвезда што им го покажува вистинскиот пат во борбата за ослободување е Манифестот од 6 мај 1924 година, како „програма на

целокупното македонско движење“ за постигнување „слободна и независна Македонија“ и балканска федерација. Ги повика сите Македонци да ја осудат врховистичката политика на Ал. Протогеров и неговите соработници, да ги изолираат од единствениот македонски и единствениот балкански револуционен фронт.

3 декември - Третиот конгрес на Комунистичката партија на Грција упати Манифест до работниот народ на Грција, во кој на Македонија & се дава поддршка во борбата за признавање на правото на самоопределување на македонскиот народ и конституирање на независна и слободна Македонија. Беше осудено колонизирањето на Македонија под грчка власт со околу 700000 бегалци. КПГ, фактички, со Манифестот јавно објави дека ги прифаќа решенијата на Петтиот конгрес на Комунистичката интернационала за македонското и тракиското прашање.

11 декември - Беше одржана втора средба меѓу раководството на ВМРО и на Македонскиот научен институт, на која Ив. Михајлов, иако уште не беше избран за член на ЦК, изјави дека ВМРО требало финансиски и на секој друг начин да ја помага дејноста на МНИ, и особено создавањето и распространувањето научни трудови во странство.

24 декември - Во една кафеана во Милано беше убиен членот на ЦК на ВМРО П. Чаулев, откако претходно раководството на ВМРО (А. Протогеров, Ив. Михајлов, членовите на ЗП) новата ориентација на П. Чаулев кон Коминтерната и левоориентираните сили на Балканот ја оцени како штетна за ВМРО и го отстрани од ЦК на ВМРО со решение потврдено на Серскиот и на Солунскиот окружен конгрес. Убиството го изврши Димитар Стефанов од с. Маричино, Кратовско, атентатор испратен од Ив. Михајлов.

24 декември - ЦК на ВМРО со писмено обраќање (потпишано само од неговиот единствен жив член Ал. Протогеров) до македонското население во Македонија под српска власт ги повика избирачите да ги искористат претстојните парламентарни избори (закажани за февруари 1925 година) и да истакнат свои кандидати во листите на југословенските политички партии и потоа од нив да создадат македонска парламентарна група во Народната скупштина во Белград, слично на Македонската парламентарна група во Народното собрание во Софија. Во ова обраќање се прифаќа и опцијата „Македонија да стане рамноправен член во идната федеративна Југославија“.

30 декември - Во Штип беше убиен поранешниот војвода на ВМРО и близок соработник на Т. Александров, Стојан Мишев. Тој ја напушти ВМРО и стана федералист, се врати во Штип и стапи во српска служба. Атентатор беше штипјанецот Кирил Глигоров Келешов, член на ВМРО.